

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**DŮKAZNÍ PROSTŘEDKY A DOKAZOVÁNÍ
Z POHLEDU KRIMINALISTIKY**

Autor práce: Tereza Weberová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Prezenční
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Tereza Weberová
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Prezenční
Místo studia: České Budějovice
Název bakalářské práce: **Důkazní prostředky a dokazování z pohledu kriminalistiky**
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: **Evidence and Procedure from the Perspective of Forensic Science**
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul):
doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok):
Duben, 2019

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaké důkazní prostředky jsou regulovány trestním právem procesním a jaké jsou pouze kriminalistické metody a jaký je mezi nimi rozdíl při použití v rámci dokazování trestné činnosti. Vedlejším cílem je zjistit, jaké důkazní prostředky jsou nejvhodnější při řešení různých kriminalistických situací.

Student: Tereza Weberová	25.4.2019	Tereza Weberová
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	29.4.2019	<i>[Signature]</i>

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	29.4.2019	<i>[Signature]</i>
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	2.5.19	<i>[Signature]</i>
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	2.5.2019	<i>[Signature]</i>

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanu Svatošovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

WEBEROVÁ, T., Důkazní prostředky a dokazování z pohledu kriminalistiky :
Bakalářská práce. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií,
2020. 61 s. Vedoucí bakalářské práce : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: důkazní prostředek, důkaz, dokazování, kriminalistika

Bakalářská práce pojednává o důkazních prostředcích a dokazování z pohledu kriminalistiky. Nejdříve je vysvětleno dokazování a to pojem, průběh, účel a další a také jsou v práci zahrnuty základní zásady dokazování. Práce dále zkoumá důkaz a důkazní prostředky, vysvětluje samotné pojmy a dělení. Bakalářská práce také pojednává o charakteristice kriminalistiky, kriminalistickém učení, pachateli, oběti a stopách. V práci jsou zahrnuty jednotlivé důkazní prostředky, a to jak z pohledu trestněprávního, tak z pohledu kriminalistického. Tyto důkazní prostředky jsou jednotlivě charakterizovány a porovnány. Praktická část se skládá z řízených rozhovorů jednotlivých policistů.

ABSTRACT

WEBEROVÁ, T., Means of Evidence and Proving in Forensic Point of View : Bachelor thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2020. 61 p. Supervisor : doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Key words: Means of Evidence, Evidence, Proving, Criminology

The bachelor thesis discusses the means of proof and evidence process from the perspective of criminology. First, the evidence is explained, its concept, process, purpose and more, and the thesis also included basic principles of evidence. The thesis also examines proof and evidence, their concept and division. The bachelor thesis reflects the characteristics of forensic investigation, criminology and studies the perpetrators, victims and traces. In this thesis individual means of evidence are involved, both from the perspective of criminal law as well as criminology. These means of proof and evidence are individually characterized and compared within one another. The practical part deals with structured interviews with individual police officers.

Obsah

Úvod	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	10
2 Dokazování	11
2.1 Pojem a cíl	11
2.2 Důkazní právo.....	11
2.3 Účel dokazování.....	12
2.4 Předmět a rozsah dokazování	12
2.5 Průběh dokazování	14
2.6 Základní zásady dokazování.....	15
3 Důkaz a důkazní prostředek.....	20
3.1 Důkaz.....	20
3.2 Důkazní prostředek.....	21
3.3 Dělení důkazního prostředku.....	21
4 Kriminalistika.....	23
4.1 Pojem, předmět a systém kriminalistiky	23
4.2 Metody kriminalistiky.....	25
4.3 Kriminalistické učení.....	26
4.3.1 Kriminalistické učení o trestném činu	26
4.3.2 Kriminalistické učení o pachateli	28
4.3.3 Kriminalistické učení o oběti	30
4.3.4 Kriminalistické učení o stopách	32
5 Jednotlivé důkazní prostředky z pohledu právního vs z pohledu kriminalistického	34
5.1 Výpověď.....	35
5.2 Konfrontace	36
5.3 Rekognice	38
5.4 Vyšetřovací pokus.....	40
5.5 Rekonstrukce	41

5.6	<i>Prověrka na místě</i>	42
5.7	<i>Pachová identifikace pomocí psů</i>	42
5.8	<i>Detektor lži</i>	43
6	Výzkum	46
7	Diskuse	49
	Seznam zkratk	54
	Přílohy	56

Úvod

Téma bakalářské práce se týká dokazování a důkazních prostředků z pohledu kriminalistiky. Toto téma jsem si vybrala proto, že je velice zajímavé a také velmi rozsáhlé. I přesto, že je téma tak obsáhlé, se práce snaží zachytit nejdůležitější oblasti této problematiky.

Z právního hlediska je dokazování upraveno v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní řád soudní ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“ nebo „TR“). Dokazování je považováno za procesní činnost a trestní řád ho obsahuje v hlavě páté, kde stanovuje i předmět dokazování. Dokazování představuje určitou fázi, která se prolíná všemi stadii trestního řízení. Je to zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro rozhodnutí, a to především rozhodnutí o vině a trestu. Důkazní prostředky používané orgány činnými v trestním řízení jsou velice důležité pro celé dokazování.

Cílem dokazování je vyhledat, zajistit a hodnotit důkazní prostředky. Dokazování je tedy proces, který zahrnuje zjištění skutku, zjištění zda je skutek trestným činem, zjištění pachatele, rozhodnutí o vině a případné uložení trestu nebo ochranného opatření, které musí pachatel vykonat. Dále se musí objasnit, za jakých okolností se trestný čin stal a jaký byl motiv spáchaného trestného činu. Tento proces zajišťuje dokazování na základě důkazních prostředků.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jaké důkazní prostředky jsou regulovány trestním právem procesním a jaké jsou pouze kriminalistickými metodami a jaký je mezi nimi rozdíl při použití v rámci dokazování trestné činnosti. Vedlejším cílem je zjistit, jaké důkazní prostředky jsou nejvhodnější při řešení různých kriminalistických situací.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je rozdělena na pět kapitol, v nichž se práce zaměřuje na dokazování, kriminalistiku a na důkazní prostředky, které jsou porovnávány z hlediska trestněprávního a z hlediska kriminalistického. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly na sebe navazují a zároveň se doplňují.

V úvodu teoretické části, tedy v druhé kapitole bakalářské práce, je popsáno dokazování a jeho charakteristika. Vysvětluje zde samotný pojem, cíl a účel dokazování, jeho průběh, předmět a rozsah. Dále jsou uvedeny základní zásady dokazování a jejich stručný rozbor a charakteristika. Třetí kapitola rozebírá důkaz a důkazní prostředek a také práce zmiňuje to, jak se důkazní prostředky dělí. prostředky rozdělují. Ve čtvrté kapitole je definována kriminalistika. Kriminalistika je velice rozšířené téma, a tak je v práci uvedeno jen to nejdůležitější, jako je pojem, předmět a systém kriminalistiky. Její metody a také kriminalistické učení a to jak o trestném činu, pachateli, oběti tak i o stopách. V páté kapitole jsou uvedeny jednotlivé důkazní prostředky, a to jak z pohledu právního, tak z pohledu kriminalistického. Jde o výpověď, konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci, prověrku na místě. Dále je analyzována pachová identifikace pomocí psů a detektor lži, tyto pouze z pohledu kriminalistického, neboť trestním právem nejsou regulovány.

Praktická část se skládá ze šesti řízených rozhovorů s příslušníky Policie České republiky, kde je použita metoda dotazování za využití techniky řízených rozhovorů. Jsou tedy pokládány otázky na jednotlivé důkazní prostředky, které jsou nejvhodněji a nejčastěji používány při řešení určitých kriminalistických situací. Na základě jednotlivých odpovědí na otázky jsou shrnuty všechny poznatky, které byly zjištěny.

2 Dokazování

2.1 Pojem a cíl

Podle Chmelíka je dokazování zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“), případně jiných právních subjektů trestního řízení, směřující k vyhledávání, provedení a vyhodnocení důležitých informací pro objasnění příslušné skutkové podstaty trestného činu a pro rozhodnutí o vině, trestu a postupu v trestním řízení.¹

Dle Fryštáka je cílem dokazování v hlavním líčení zejména náležitě zjistit, zda událost, pro kterou byla státním zástupcem podána obžaloba, se skutečně udála, jakým způsobem a kdo ji spáchal. Vzhledem k tomu, že se jedná o událost, která se stala v minulosti, nemohou se s ní orgány činné v trestním řízení seznámit přímo (tj. tak, že by událost samy pozorovaly). Musí proto využít jiných zprostředkujících skutečností, které mohou danou událost zpětně objasnit. Zjištění všech okolností důležitých pro rozhodnutí se děje pomocí dokazování. Na kvalitě dokazování záleží rozsah a správnost skutkových zjištění, což zásadní měrou ovlivňuje pávě konečné rozhodnutí ve věci. Dokazování musí směřovat ke zjištění události tak, jak se skutečně stala. Slovy zákonné úpravy, měl by být ujištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí.²

2.2 Důkazní právo

Podle Císařové se pojem důkazní právo se používá pro souhrn pravidel a předpisů, které upravují stadia dokazování jako vyhledávání, provádění a hodnocení důkazů v trestním řízení. Jde o zákonem upravený postup především orgánů činných v trestním řízení. Týká se ale i jiných subjektů, jako obviněného, jeho obhájce, poškozeného atd.³

Důkazní právo se opírá o určité základní zásady. Základními zásadami našeho důkazního práva, jsou zásady presumpce nevin, zásada materiální pravdy, zásada oficiality, zásada vyhledávací, zásada bezprostřednosti a ústnosti a zásada volného hodnocení důkazů. V rámci základních zásad trestního řízení vyjadřuje trestní řád i

¹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. S. 158.

² FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 230.

³ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2006. s. 297.

zásadu obžalovací. K těmto tradičním zásadám po novele trestního řádu ze dne 1. 1. 2002 přistoupila nově zásada přiměřenosti a zdrženlivosti.⁴

2.3 Účel dokazování

K účelu dokazování se vyslovil Musil, když uvádí, že účelem dokazování v českém trestním řízení je zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Jen takové zjištění, k němuž dospěly orgány činné v trestním řízení po dokazování provedeném v dostatečné kvalitě, v potřebném rozsahu a za dodržení všech zákonných požadavků, může vést ke správnému, byť zprostředkovanému poznání skutečnosti, a tedy ke správnému, spravedlivému a přesvědčivému rozhodnutí věci.⁵

2.4 Předmět a rozsah dokazování

Podle Krupky jsou předmětem dokazování v konkrétní trestní věci okolnosti důležité pro trestní řízení. Za tokové okolnosti nutno pokládat:

- okolnosti důležité pro rozhodnutí,
- okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její provedení,
- okolnosti důležité pro postup trestního řízení.

Pod pojmem rozsah dokazování rozumíme okruh důkazů, které jsou třeba pro zjištění předmětu dokazování.⁶

Podle Jelínka stanovit, které okolnosti jsou důležité pro rozhodnutí věci a pro postup řízení, závisí v konkrétním případě na skutečných podmínkách a okolnostech toho případu. Okruh okolností, které bude třeba v konkrétním případě dokazovat, je nutno tedy určit vzhledem k povaze tohoto případu, ale i vzhledem ke stadiu procesu, v němž se dokazování provádí. V obecných rysech lze stanovit okruh okolností, které bude třeba dokazovat, takto:

1. Okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (tedy rozhodné z hlediska práva hmotného):

⁴ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2006. s. 296.

⁵ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 376.

⁶ KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 2. doplňkové vydání. Praha : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005. s. 88.

- a) okolnosti tvořící znaky trestného činu, tedy zejména nebezpečnost činu pro společnost (dnes škodlivost trestného činu) a popřípadě důvody jejího nedostatku, dále způsob jednání, následek, povahu a výši škody způsobené činem, příčinnou souvislost, zavinění, zda tu je trestně odpovědný pachatel, nutná obrana, krajní nouze apod.;
 - b) okolnosti nasvědčující, že obviněný je pachatelem trestného činu, a okolnosti to vyvracejí;
 - c) okolnosti podmiňující důvody vylučující trestnost (zánik nebezpečnosti trestného činu pro společnost, účinná lítost, promlčení, milost);
 - d) okolnosti důležité pro rozhodnutí, jaké opatření se má vůči obviněnému zvolit; především zda a jaký trest (trestní opatření v řízení u všech mladistvých), popřípadě ochranné opatření se mu má uložit, tedy okolnosti závažné pro posouzení osobních poměrů pachatele, zejména možnost jeho nápravy (např. jaký život vedl a vede, pohnutka činu, přitěžující a polehčující okolnosti).
2. Okolnosti důležité pro rozhodnutí o uplatnění nároku na náhradu škody; zjištění povahy a výše škody jako znaku skutkové podstaty trestného činu (srov. bod 1a) se tyto okolnosti zpravidla nevyčerpávají (škoda – znak skutkové podstaty trestného činu nemusí být identická se škodou – předmět pohledávky poškozeného).
 3. Okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její provedení. Například v řízení ve věcech mladistvých obviněných jsou orgány činné v trestním řízení povinny se zvláštní pečlivostí objasňovat a dokazovat příčiny jejich provinění (viz § 55 odst. 2 zák. mládeže).
 4. Okolnosti důležité pro postup řízení (např. okolnosti odůvodňující zproštění povinnosti svědčit, přerušování řízení apod.). Ve věcech uvedených případech nutno dokazovat okolnosti, které jsou důležité při hodnocení věrohodnosti důkazu (např. nenávisť svědka k obviněnému, nebo že schopnost svědka správně vnímat skutečnost, o které má být jako svědek slyšen, je podstatně snížena), a skutečnosti, které mají být ve věci nepřímými důkazy. ⁷

Jelínek dále uvádí, že určení předmětu (rozsahu) dokazování není jednorázovým úkonem. Závěr o tom, jaký okruh okolností je třeba ve věci dokazovat a jakým okruhem důkazů, může doznávat změnu v průběhu řízení podle jeho dosavadních výsledků. V každé fázi řízení je však možné a nutné předmět dokazování přesně stanovit. Dokázaná

⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. s. 332-333.

musí být vždy vina, pouhé nevyvrácené podezření k odsouzení nestačí (princip *in dubio pro reo*).⁸

2.5 Průběh dokazování

Dokazování se provádí ve všech stádiích trestního řízení. V každém stadiu má dokazování určité zvláštnosti, které jsou důsledkem rozdílného účelu jednotlivých stadií.

V přípravném řízení si orgány činné v trestním řízení dokazováním opatřují podklad pro své rozhodnutí. Jsou povinny co nejrychleji a v potřebném rozsahu objasnit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí o případu, a to v závislosti na příslušné formě přípravného řízení. Tak ve zkráceném přípravném řízení půjde zejména o vyhledávání možných důkazů pro potřeby řízení před soudem. Ve standardním přípravném řízení musí být vyhledány a provedeny všechny potřebné důkazy, zejména takové, které mají povahu neodkladných nebo neopakovatelných úkonů. V rozšířeném přípravném řízení bude třeba nejen vyhledat a opatřit potřebné důkazy, ale v řadě případů i důkazy provést.⁹

Ve stadiu předběžného projednání obžaloby se provádějí důkazy, pokud je toho třeba k posuzování, zda obžaloba poskytuje pro další řízení spolehlivý podklad, zda výsledky přípravného řízení odůvodňují postavení obviněného před soud, tedy zda se má nařídít o obžalobě hlavní líčení či učinit jiné rozhodnutí (např. vrátit věc státnímu zástupci k došetření).¹⁰

V hlavním líčení záleží dokazování zpravidla v provádění a hodnocení důkazů především z hlediska, zda byl spáchán trestný čin a zda obžalovaný je pachatelem. V hlavním líčení by mělo být prováděno dokazování (ve srovnání s jinými stadii trestního řízení) v nejširším rozsahu. V odvolacím řízení, které je založeno na apelačním principu s prvky kasace, je možné provádět dokazování v širokém rozsahu (§ 263 odst. 6 TŘ), nejde-li o rozsáhlé a obtížné proveditelné dokazování, které by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně. Na provádění důkazu se užije ustanovení o provádění důkazů v hlavním líčení.¹¹

⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. s. 332-333.

⁹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 339.

¹⁰ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 339-340.

¹¹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 339-340.

2.6 Základní zásady dokazování

Základními zásadami dokazování dle trestního řádu jsou zásada vyhledávací, zásada presumpce nevinu, zásada volného hodnocení důkazů, zásada ústnosti a bezprostřednosti, zásada zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu potřebném pro rozhodnutí (dříve zásada materiální pravdy), ale i další zásady.

- Zásada řádného zákonného procesu

Tuto zásadu nalezneme v § 2 odst. 1 TŘ:

„Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.“¹²

Tato zásada se vztahuje k článku 8 odst. 2, LZSP. Ten stanoví, že nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než zákonným způsobem. Tato zásada mimo jiné garantuje ochranu osob před nezákonně získanými důkazy. Takto získaný důkaz je absolutně neúčinný. Dále je touto zásadou chráněno právo osob proti bezdůvodným stíháním a bezdůvodným zásahům pokud překračují nezbytnou míru. Nelze stíhat osobu, které je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení. Také lze stíhat pouze trestné činy a provinění.¹³ Zásadu řádného zákonného procesu nebo také zásadu stíhání jen ze zákonných důvodů tedy můžeme označit za jednu z nejvýznamnějších ne-li nejvýznamnějších v trestním procesu. Stanovuje nám princip zdrženlivosti a přiměřenosti z hlediska trestního stíhání pouze z důvodů v trestním řádu stanoveném.¹⁴

- Zásada vyhledávací a zásada zjištění skutkového stavu věci

Tyto dvě zásady se nalézají v § 2 odst. 5 TŘ:

„Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnost stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti

¹² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 1, s. 124.

¹³ ŠÁMAL, P. *Trestní řád : komentář 6.*, dopl. A přeprac. Vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. s. 12-69.

¹⁴ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha : Leges, 2011. s. 130-132.

*svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem, státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezbavuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.*¹⁵

Jedná se o snahu touto zásadou zabezpečit pravdivé zjištění skutkového stavu věci, nalézt skutečné pachatele a ještě chránit nevinné osoby a jejich lidskou důstojnost. Zásada vyhledávací je myšlenka ve smyslu důkazního řízení. Orgány činné v trestním řízení musí z vlastní iniciativy vyhledávat a provádět důkazy.¹⁶

Hlavní myšlenkou vycházející nejen z právní teorie a judikatury této zásady je velmi jasné stanovení potupu, které očekává společnost. Pachatel činu má být vždy nalezen na základě skutkového stavu věci. Je očekávána činnost státního zástupce, který musí prokázat vinu obžalovaného a soudu, ten má povinnost dokazování doplnit.¹⁷

- Zásada presumpce nevinny

Ve spojení LZPS s § 2 odst. 2 TŘ dostáváme následující zásadu: „*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“¹⁸

Tento zákonný stav zajišťuje, že vina musí být vždy nepochybně a úplně prokázána. Pokud se neprokáže vina, nastává stejná situace, jako kdyby byla prokázána nevinna. Orgány tedy musí díky této zásadě vystupovat vždy nezaujatě a nestranně. Obviněný není také povinen prokazovat svoji nevinu.¹⁹ Presumpce nevinny je jeden z prvků práva na spravedlivý proces. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže rozšiřuje tuto ochranu z hlediska mladistvého. Jakákoliv pochybnost skutkové tak hraje nesmírnou úlohu v prospěch obviněného.²⁰

- Zásada volného hodnocení důkazů

Jedná se o zásadu vycházející z § 2 odst. 6 TŘ:

¹⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 5, s. 124-125.

¹⁶ ŠÁMAL, P. *Trestní řád : komentář 6.*, dopl. A přeprac. Vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. s. 12-69.

¹⁷ ŠÁMAL, P. *Trestní řád : komentář 6.*, dopl. A přeprac. Vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. s. 12-69

¹⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 2, s. 124.

¹⁹ ŠÁMAL, P. *Trestní řád : komentář 6.*, dopl. A přeprac. Vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. s. 12-69.

²⁰ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha : Leges, 2011. s. 132-139.

„Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založené na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“²¹

Po provedení každého důkazu je důležitou činností práce orgánů činných v trestním řízení jejich zhodnocení, tedy přiřazení určité vypovídající hodnoty tomu kterému důkazu. Důkazy se hodnotí samostatně a poté i ve vzájemných souvislostech. Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení. Toto přesvědčení není libovolné, ale musí být založené na pečlivém uvážení všech okolností případu. Hodnocení důkazu musí být uvedeno v konečném rozsudku, v němž soud mimo jiné vyloží, jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč nevyhověl případným návrhům na další dokazování a jaké skutečnosti měl na základě kterých důkazů prokázané.²²

- Zásada legality

Tato zásada je obsažena v § 2 odst. 3 TŘ:

„Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je České republiky vázaná, nestanoví jinak.“²³

Zásadu legality nebude možno splnit pokud – státní zástupce nesmí, popřípadě nemusí stíhat konkrétní trestný čin. Stíhání těchto činů je sice na jednu stranu povinností, na druhou je nutno si uvědomit její aplikovatelnost ve spojení s jinými zásadami.

- Zásada oficiality

Zde nám § 2 odst. 4 TŘ říká:

„Jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Trestní věci musí projednávat co nejrychleji a s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami a lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázaná; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu

²¹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 6, s. 125.

²² FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno : Masarykovo univerzita, 2015, s. 180.

²³ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 3, s. 124.

trestního řízení. K obsahu patič zasahující do plnění těchto povinností orgány činné v trestním řízení nepřihlížejí.“²⁴

Zásada oficiality dává za povinnost orgánům činným v trestním řízení provádět jen takové úkony, jsou-li pro jejich provedení dány zákonné důvody. Tato zásada platí pro všechny orgány a všechna stadia trestního řízení.²⁵

- Zásada obžalovací

Dochází zde k rozdělení procesních funkcí mezi různé subjekty. O procesním postavení stran hovoříme jako o rovném s posílením principu kontradiktornosti.

Zásada popisuje § 2 odst. 8 TŘ:

*„Trestní stíhání před soudem je možné jen na základě obžaloby nebo návrhu na potrestání, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobou v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.“*²⁶

- Zásada ústnosti

Soud má vždy rozhodovat na základě provedených důkazů a ústním přednesu stran. I soud sám je vázán touto zásadou a jednání, rozsudek a další úkony činí ústně.

Zásada je v § 2 odst. 11 TŘ:

*„Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslýchají.“*²⁷

- Zásada bezprostřednosti

Soud má mít možnost bezprostředního dojmu z řízení a možnost posuzovat skutečnosti z pramenů nejbližších těmto skutečnostem.

Nalzáme ji v § 2 odst. 12 TŘ:

²⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 4. s. 124.

²⁵ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha : Leges, 2011. s. 139-140.

²⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 8. s. 125.

²⁷ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 11. s. 125.

„Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném i neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.“²⁸

- Zásada zajištění práva na obhajobu

Zásada nám zajišťuje ochranu zákonných zájmů a práv osoby, proti které se vede řízení. Tato práva náleží obviněným, obžalovaným, odsouzeným a podezřelým.²⁹

Definice zásady je v § 2 odst. 13 TŘ:

„ Ten, proti němuž se trestní řízení vede, musí být v každém období řízení poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.“³⁰

Jedna z dalších podstatných zásad zajišťující ochranu osob před státním zneužitím moci. Osoba může využít obhájce a bránit svá práva. K tomuto se vztahuje i silná mezinárodní ochrana na základě dokumentů o lidských právech. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech v čl. 14 odst. 3 či evropská úmluva čl. 6 odst. 3.³¹

²⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 12. s. 125.

²⁹ ŠÁMAL, P. *Trestní řád : komentář 6.*, dopl. A přeprac. Vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. s. 12-69.

³⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 2 odst. 13. s. 125.

³¹ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. Podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha : Leges, 2011. s. 175-176.

3 Důkaz a důkazní prostředek

3.1 Důkaz

Podle § 89, odst. 2 TR se za důkaz považuje:

„Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stra může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“

Podle odst. 3 stejného paragrafu je:

„Důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila.“³²

Pramenem důkazu jsou nositelé informace, z níž se čerpá poznatek, který je předmětem dokazování. Prameny důkazů či jejich nositeli jsou proto buď osoby (obviněný, svědek, znalec, ohledávaná osoba apod.) nebo věci (předměty ohledání, listiny). V literatuře, zejména starší, se podle tohoto kritéria někdy dělí důkazní prostředky na osobní, a věcné, kam se zařazují přečtení listiny, ohledání předmětů. Důkazem se rozumí přímý poznatek nebo výsledek činností orgánů činných v trestním řízení při dokazování (např. obsah výpovědi vyslychané osoby, obsah listiny, výsledek znaleckého zkoumání, poznatky získané ohledáním místa činu, věci nebo osoby atd.). Jde tedy o přímý poznatek nebo výsledek získaný z důkazního prostředku při procesním dokazování orgánem činných v trestním řízení o skutkové okolnosti, která se stala v minulosti a má se dokazovat.³³

Důkaz, také může být posuzován z jiných kritérií a to:

- zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon,

³² Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění, § 89, odst. 2,3. s. 166.

³³ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. s. 377-378.

- zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným,
- zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení, zejména pro rozhodnutí soudu,
- zda se opatřený a provedený důkaz týká předmětu dokazování v daném procesu, tj. zda se týká skutku, o němž se řízení vede, popřípadě otázek, o nichž lze a je třeba dle zákona v souvislosti s tímto skutkem v řízení rozhodnout,
- zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon.³⁴

3.2 Důkazní prostředek

Podle Chmelíka je důkazní prostředek zdroj, který slouží k získání důkazů. Jde o formalizovaný postup upravený trestním řádem.³⁵

Důkazní prostředky jsou obecně vyjmenovány v § 89 odst. 2 TŘ. Tuto ustanovení uvádí, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědkům, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Důkazním prostředkem je tedy procesní činnost OČTŘ při poznávání skutečnosti, která má být zjištěna. Důkaz je jejím výsledkem. V daném případě jde vlastně o vymezení důkazních prostředků (důkazy jsou skutečnosti těmito prostředky zjištěné).³⁶

3.3 Dělení důkazního prostředku

V české teorii trestního práva procesního se dělí důkazy podle různých kritérií:

- a) podle vztahu k obvinění, a to na usvědčující a ospravedlňující (vyvinující);
- b) podle svého pramene na osobní a věcné;
- c) podle vztahu pramene zpráv a skutečnosti k dokazované skutečnosti na původní (bezprostřední) a odvozené (prostředně);

³⁴ FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno : Masarykovo univerzita, 2015, s.173-174.

³⁵ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. s. 158.

³⁶ KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 2. doplňkové vydání. Praha : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005. s. 88.

d) podle vztahu k dokazované skutečnosti, a to na přímé a nepřímé.

Každý důkaz z jedné z uvedených skupin může být zároveň kterýmkoli důkazem z hlediska jiného kritéria. Rozdělení důkazů má nejen význam teoretický, ale i praktický, neboť poukazuje na podstatné rysy jednotlivých druhů důkazů. Jejich rozbor a objasnění jejich povahy a významu pomáhá správně stanovit předmět a rozsah dokazování, neboť na základě charakteristických rysů jednotlivých druhů důkazů je možno stanovit správné postupy zejména pro vyhledání, opatření a hodnocení důkazů.³⁷

Usvědčující důkazy se prokazují okolnosti, které svědčí proti obviněnému, ospravedlňujícími pak okolnosti, které svědčí v jeho prospěch. Toto rozeznávání se zakládá jen na významu důkazů pro rozhodnutí o dokazované okolnosti, nevystihuje se jím nikterak podstata důkazů.³⁸ K osobním důkazům patří důkaz poskytovaný osobou obviněného, dále svědky a znalci, popř. poznatky získané ohledáním osoby. Věcnými důkazy jsou obsah listiny, výsledek ohledání věci, včetně poznatků získaných ohledáním místa činu, dále důkazy, které spočívají v některých předmětech, např. stopy, doličné předměty spod., které jsou zpravidla též předmětem ohledání.³⁹ Věcné předměty jsou takové předměty, kterými se staly trestné činy a na kterých byl spáchán trestný čin. Věcné a listinné důkazy jsou vztahovány na trestný čin nebo na osobu obviněnou a tím prokazují nebo vyvracejí dané skutečnosti.⁴⁰ Původní důkaz, který získává z bezprostředního pramene (například výpověď svědka o skutečnostech, které osobně viděl, originál listiny), odvozený, který se získává z pramene prostředecného (např. výpověď svědka, který skutečnost sám nepozoroval a reprodukuje jen to, co slyšel o ní od jiné osoby, opis listiny). Odvozený důkaz obsahuje zpravidla méně informací o věci, než původní. Odvozenost skrývá v sobě vždy nebezpečí zkomolení skutečnosti. Přímým důkazem je ten, který přímo potvrzuje nebo vyvrací dokazovanou skutečnost, nepřímým důkazem je pak takový důkaz, který dokazuje skutečnost jinou, ale takovou, za které je možno usuzovat, zda se stala či nestala skutečnost, o jejíž důkaz jde. Nepřímý důkaz tedy objasňuje dokazovanou skutečnost pomocí jiné skutečnosti, která k dokazované skutečnosti má jen nepřímý vztah.⁴¹

³⁷ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C.H. Beck, 2003. s. 392.

³⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. s. 335.

³⁹ MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C.H. Beck, 2003. s. 393.

⁴⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a řád. Poznámkové vydání s judikaturou*- 25. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. s. 402. ISBN 80-7201-366-1

⁴¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. s. 336.

4 Kriminalistika

4.1 Pojem, předmět a systém kriminalistiky

Kriminalistika – je samostatný vědní obor sloužící ochraně občanů a státu před trestnými činy tím, že objasňuje zákonitosti vzniku, vyhledávání, zjišťování, zkoumání a využívání stop a jiných kriminalisticky relevantních skutečností a tím, že vypracovává podle potřeb trestného zákona a trestního řádu metody, postupy, prostředky a operace v zájmu úspěšného odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.⁴²

Kriminalistiku lze charakterizovat jako oblast lidské činnosti, vytvářející soustavně uspořádaný soubor pravdivých poznatků o přírodě, společnosti a myšlení. Příroda, společnost a myšlení představují pro vědu komplexy reálných objektů zkoumání. Správné vymezení předmětu vědy umožňuje rozlišit různé vědní obory a vymezit jejich místo v systému věd. Kriminalistická věda patří do skupiny věd, zabývajících se zločinností společně s trestněprávní vědou, kriminologií a psychiatrie, soudní inženýrství atp. Reálné objekty zkoumání této skupiny věd jsou povětšinou shodné. Jedná se zejména o následující objekty:

1. trestné činy a jejich následky,
2. pachatele trestných činů,
3. činnost pachatelů trestných činů,
4. činnost pracovníků policie, státních zastupitelstev a soudů,
5. činnost znalců a znaleckých institucí,
6. obětí trestných činů.

Kriminalistická věda však zkoumá tyto objekty z hledisek sobě vlastních, specifických okruhů zákonitostí, které nejsou zkoumány žádnou jinou vědní disciplínou. Jedná se o dva následující okruhy zákonitostí objektivního světa:

1. zákonitosti vzniku a zániku kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností,
2. zákonitosti vyhledávání, zajišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop, jiných soudních důkazů a kriminalisticky významných skutečností v zájmu

⁴² VICHLENDÁ, M. *Kriminalistika* [online]. Karviná : Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o., 2011 [cit. 2019-11-08]. s. 6.

Dostupné z WWW. <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestných činů.

Výše uvedené dva okruhy zákonitostí objektivního světa jsou specifickým předmětem kriminalistické vědy. Vymezení předmětu kriminalistické vědy úzce souvisí i s vymezením místa kriminalistiky v systému věd a jejího vztahu k ostatním vědním disciplínám. I když kriminalistika obsahuje a využívá prvky technických a přírodních věd, svým zaměřením patří mezi vědy společenské. Nejbliže má kriminalistika k právním vědám, tedy vědám o právu. Přestože někteří kriminalisté považují kriminalistiku za právní vědu, čeští a slovenští kriminalisté nepodkládají kriminalistiku za součást nebo odvětví právní vědy. Kriminalistika totiž nezkoumá právní zákonitosti práva či právních vztahů. Kriminalistika má blízký vztah ke kriminologii. Obě vědní disciplíny zkoumají shodné objekty, zákonitosti objektivního světa zkoumané kriminologií se však diametrálně odlišují.⁴³

S vymezením předmětu kriminalistické vědy souvisí i problematika vymezení jejího systému. Stejně jako předmět zkoumání, ani systém kriminalistické vědy není ničím nahodilým, ale existuje objektivně. Poznání systému kriminalistické vědy znamená poznání takového uspořádání a roztřídění kriminalistikou zkoumaných objektů, které by bylo odrazem objektivně existující skutečnosti. Nejprve je však nutné stanovit objektivní kritérium třídění zkoumaných objektů. Na tomto základě předkládají systém kriminalistické vědy, skládající se ze samostatného úvodu do kriminalistické vědy a dvou částí.⁴⁴

Úvod do kriminalistické vědy

Do samotného úvodu jsou zařazeny obecně teoretické problémy kriminalistické vědy. Jedná se zejména o:

- předmět kriminalistické vědy,
- systém kriminalistické vědy,
- místo kriminalistické vědy,
- metody kriminalistického vědeckého poznání,
- dějiny kriminalistiky.

⁴³ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2001. s. 21.

⁴⁴ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2001. s. 22.

Část první – kriminalistické metody odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti. Tato část kriminalistiky je tvořena výsledky kriminalistického vědeckého myšlení, podávajícími systematický výklad cílů a metod kriminalistické praktické činnosti. Výklad problematiky první části kriminalistiky je podáván ve dvou celcích, a to:

- a) Obecná teorie kriminalistické praktické činnosti, kde je podáván výklad podstaty a druhů metod kriminalistické praktické činnosti, jakož i požadavků kladených na tyto metody. Zvláštní důraz je kladen na požadavek přístupnosti (zákonitosti) metod kriminalistické praktické činnosti.
- b) Jednotlivé kriminalistické metody a způsob jejich použití, kde je podáván systematický výklad celého komplexu kriminalistických metod odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.

Část druhá. V druhé části kriminalistiky je krom obecných otázek metodiky odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů podán výklad kriminalistické praktické činnosti při odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.

- a) Obecné otázky metodiky odhalování, vyšetřování a předcházení jednotlivých druhů trestných činů, kde je zahrnut výklad zejména těchto problémů:
 - pojem metodiky odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů,
 - systém metodiky odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů,
 - obecné zásady a struktura jednotlivých metodik,
 - kriminalistická charakteristika trestného činu a její význam pro metodiku odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů,
 - vyšetřování situace a jejich význam pro metodiku odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů,
- b) Výklad jednotlivých metodik, který je zpracován pro určité skupiny trestných činů, které je možno odhalovat a vyšetřovat druhově shodným způsobem. ⁴⁵

4.2 Metody kriminalistiky

Používané metody lze třídit do tří skupin:

⁴⁵ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2001. s. 22-23.

1. Obecné poznávací metody jsou v kriminalistice stejné jako v jiných oblastech vědeckého a praktického poznání.
2. Metody převzaté z jiných vědních disciplín vznikly v jiném oboru a kriminalistika je využívá, aniž by je nějak upravovala.
3. Specifické metody jsou ty, které si vytvořila sama kriminalistická teorie a které jsou využívány výlučně s ní. Protože tyto metody musí obsáhnout širokou paletu zkoumaných objektů.

Za specifické metody kriminalistické vědy pokládáme dvě metody:

- Zevšeobecňování poznatků z policejní, vyšetřovací a soudní praxe.

Kriminalistika se řadí mezi tzv. aplikované vědní obory a své poslání může plnit jen tehdy, je-li v neustálém kontaktu s praxí. Protože trestná činnost se neustále mění, musí kriminalistika dnes a denně obnovovat zdroj svých poznatků stykem s praxí. Tvůrčí přínos vědy spočívá v tom, že od jevové stránky proniká k podstatě jevů a nalézá v nich hlubinné vztahy a zákonitosti.

- Tvůrčí přizpůsobování a přetváření poznatků a metod jiných věd.

Při obrovském rozsahu vědeckých informací je však téměř nemožné, aby v každém případě vyšetřování jednotlivého trestného činu vyhledával konkrétní vyšetřovatel vhodný zdroj vědeckých poznatků v širokém spektru vědeckých informací. Sleduje rozvoj vědeckého poznání v přírodních, technických a společenských vědách a snaží se v nich nalézt vše, co je užitečné pro potírání kriminality.⁴⁶

4.3 Kriminalistické učení

4.3.1 Kriminalistické učení o trestném činu

Trestný čin je složitým sociálním jevem, na jehož zkoumání se podílí více vědních oborů. Charakterizovat trestný čin znamená popsat hlavní, významné vlastnosti trestného činu z hledisek odpovídajících specifickým předmětům zkoumání dané vědy. Můžeme se setkat s následujícími charakteristikami trestných činů; trestně právní, kriminalistickou, kriminologickou, sociologickou a psychologickou. Kriminalistiku zajímají pouze ty

⁴⁶ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 14.

znaky trestného činu, které jsou kriminalisticky relevantní, a právě souhrn těchto znaků tvoří kriminalistickou charakteristiku trestných činů.

O kriminalistické charakteristice lze uvažovat na různých úrovních obecnosti. Protože kriminalistická teorie zkoumá trestnou činnost jako hromadný jev, jsou pro ni důležité dvě úrovně kriminalistické charakteristiky:

- Nejobecnější úroveň veškeré trestné činnosti,
- Druhovú úroveň různých skupin trestných činů (např. vražd, krádeží).

Při vyšetřování jednotlivého trestného činu usiluje vyšetřovatel o poznání konkrétní kriminalistické charakteristiky vyšetřovaného trestného činu. Tady jde nikoliv o teoretické, nýbrž o praktické poznání.⁴⁷

Kriminalistickou charakteristiku trestného činu můžeme rozčlenit na jednotlivé prvky:

- způsob páchaní trestného činu,
- kriminální situace,
- vlastnosti pachatele,
- vlastnosti oběti,
- motiv činu.

Základní součástí kriminalistické charakteristiky trestného činu je způsob páchaní trestného činu, protože nejvíce ovlivňuje proces tvorby stop, a tím i možnost poznání trestného činu. Způsob páchaní trestného činu lze definovat jako vzájemně spjatý systém úkonu jednání pachatele a způsob, jakými pachatel volí nebo využívá objektivní podmínky a prostředky při přípravě, páchaní a utajování trestného činu. Kriminální situací rozumíme souhrn vnějšího prostředí a podmínek, za nichž byl trestný čin spáchán. Význam kriminální situace spočívá zejména v tom, že ovlivňuje průběh trestného činu a spolupůsobí na proces vzniku stop. Vlastnosti pachatele jsou další součástí kriminalistické charakteristiky trestného činu. Při zkoumání vlastností pachatele ovlivňujících tvorbu stop vychází kriminalistika z faktu, že pachatel je okolním prostředím odrážen prostřednictvím svých vlastností a prostřednictvím prostředků a způsobů činnosti, které vyvolávají adekvátní změny v tomto prostředí. Úkolem zkoumání

⁴⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 32.

tedy je vyhledat takové vlastnosti pachatele, které se výrazně projevují ve stopách a které umožňují jeho identifikaci. Vlastnosti oběti trestného činu jsou také považovány za významný prvek kriminalistické charakteristiky trestného činu, protože oběť podstatně ovlivňuje způsob spáchání trestného činu, svým jednáním se podílí na vzniku stop, sama je i nositelem stop a svým postojem může ovlivnit proces vyšetřování. Motiv trestného činu je rovněž významným znakem kriminalistické charakteristiky trestného činu, i když míra jeho důležitosti je u různých skupin trestných činů rozdílná.⁴⁸

4.3.2 Kriminalistické učení o pachateli

Pachatel je předmětem zájmu několika vědních disciplín – trestního práva hmotného, kriminologie, kriminalistiky. Některé vlastnosti pachatele (např. jeho věk) jsou relevantní pro všechny tyto disciplíny; potom je užitečné, aby poznatky, k nimž dospěje jedna věda, byly interdisciplinárně využívány. Kriminalistice jde především o studium takových vlastností pachatele, které jsou významné pro vypracování účinných metod potírání kriminality. Tyto vlastnosti lze schematicky rozdělit do tří skupin:

- vlastnosti pachatele ovlivňují tvorbu stop a výrazně se v nich zobrazují,
- vlastnosti pachatele ovlivňující jeho chování v průběhu vyšetřování,
- vlastnosti charakteristické pro typické pachatele určitého druhu trestných činů.⁴⁹

Je-li trestný čin spáchán neznámým pachatelem, jsou východiskem k jeho odhalení jím zanechávané stopy. Poznávací proces se vyjadřuje schématem od stop – k pachateli.⁵⁰ Ovšem i po zahájení trestního stíhání jsou to právě informace načerpané ze stop, které umožňují spolehlivé usvědčení pachatele. Proto kriminalistika pečlivě zkoumá vzájemné souvislosti mezi stopami a pachatelem. K zobrazení pachatelových vlastností ve stopách, umožňujících jej identifikovat a poznat jeho jednání, dochází dvěma způsoby (event. oběma současně):

- pachatel sám se aktivně podílí na přenosu svých vlastností do stop (např. uchopí nástroj a přitom na něm vytvoří otisky prstů);

⁴⁸ VICHLENDÁ, M. *Kriminalistika* [online]. Karviná : Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o., 2011 [cit. 2019-11-09]. s. 22-25.

Dostupné z WWW. <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

⁴⁹ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 57.

⁵⁰ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 57.

- pachatel sám zůstane pasivní, ale jinými aktivními procesy dojde k zobrazení jeho vlastnosti do stop (např. pachatel je při loupežném přepadení banky zaznamenán videokamerou).⁵¹

Pachatel je nositelem nepřebraného množství různých vlastností, z nichž však pro tvorbu stop mají význam jen některé z nich, zejména:

- vlastnosti, které se snadno a výrazně zobrazují ve stopách. Takovou povahu mají např. vnější morfologické znaky lidského těla, jimiž pachatelé při páchání deliktu často kontaktují předměty na místě činu, jako jsou papilární linie na prstech a dlaních, nebo biologické vlastnosti krve, která často funguje jako stopa násilných trestných činů;
- vlastnosti vysoce specifické (řídce se vyskytující), mají značnou individualizační hodnot (např. tzv. zvláštní znamení v popisu člověka);
- vlastnosti relevantně stálé, podléhající jen malým změnám v čase, např. papilární linie, genetický kód DNA.
- Vlastnosti, které jsou obtížně odstranitelné, nesnadno změnitelné a nesnadno utajitelné. Pachatel např. lehce změní barvu vlasů nebo si nechá narůst vousy, avšak těžko utají vadu ve výslovnosti;
- Vlastnosti nápadné, jichž si snadno všimnou svědci a které si dobře zapamatují, jako je např. tetování, jizva, amputace, plešatost, vousy apod.; čím jsou tyto znaky odlišnější od normálu, tím mají větší kriminalistický význam. ⁵²

Důležité je znát zejména postoj pachatele ke spáchanému deliktu, tj. zda uznává zavrženíhodnost činu a zda jeho spáchání lituje nebo naopak zda trestný čin vnitřně schvaluje. Tento postoj k deliktu zpravidla vyplývá z hlubinných rysů pachatelovy osobnosti, např. z jeho charakteru, z hodnotové orientace, z morální vlastností, které jsou dlouhodobě utvářeny a jsou natolik fixní, že je lze během vyšetřování obtížně ovlivňovat. Pro orgány činné v trestním řízení je významnější postoj pachatele k doznání, který se může, ale nemusí krýt s postojem k deliktu. Postoj k doznání není natolik stabilní jako

⁵¹ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 39-40.

⁵² MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 40.

postoj k činu a může se v průběhu trestního řízení i několikrát změnit. Motivy k doznání a k zapírání mají protikladný charakter a vyvolávají konflikt ve vědomí pachatele.⁵³

Značný význam má studium způsobu maření vyšetřování pachatelem. Mezi nejčastější takové postupy patří např:

- útěk,
- skrývání se,
- ničení důkazů,
- inscenace (fingování),
- navádění svědků ke křivé výpovědi,
- zastrasování svědků,
- korumpování vlivných osob,
- simulace duševní poruchy. ⁵⁴

4.3.3 Kriminologické učení o oběti

Podle Musila oběť trestného činu hraje důležitou roli v genezi a v prevenci kriminality, zaujímá významné právní postavení v trestním řízení, její pozici a funkci je třeba zohlednit v různých sociálních souvislostech (při jejím odškodnění, sociální rehabilitaci apod.). Podle Svatoše je prevence kriminality zahrnuje soubor nerepresivních opatření, tedy veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnoprávními i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páčání kriminality a snižování obav z ní.⁵⁵ V posledních desetiletích věnuje oběti zvýšenou pozornost také nauka. Převážnou část těchto otázek zkoumá vědní obor viktimologie, který vznikl na půdě kriminologie a dodnes je většinou odborníků pokládán za její součást. Proto se začala osobou oběti zabývat také kriminalistika, v jejímž rámci vznikl relativně samostatný obor – kriminologická viktimologie.⁵⁶

Pojem oběť vymezuje v kriminalistice úzce. Rozumíme jí konkrétní fyzickou osobu, která utrpěla v souvislosti se spácháním trestného činu újmu na životě, na zdraví, na majetku, na cti nebo na jiných osobních právech. Hlavním pojmovým znakem v podané

⁵³ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 59.

⁵⁴ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 60.

⁵⁵ SVATOŠ, R. *Prevence kriminality*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. s. 9.

⁵⁶ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 45.

definici je újma. Újmou se rozumí objektivně vzniklé poškození (zhoršení stavu) oběti, vyvolané trestným činem. V kriminalistice (stejně jako v kriminologii) nás zajímají újmy dvojího druhu:

- primární újma, která vznikla přímo v době spáchání trestného činu nebo bezprostředně po něm jako přímý následek jednání pachatele (např. zranění, odcizení majetku); proces vzniku této újmy se nazývá primární viktimizace;
- sekundární újma, která vznikla s časovým odstupem po dokonání trestného činu jako jeho zprostředkovaný následek.⁵⁷

Podle Musila z kriminalistického hlediska jsou důležité zejména tyto viktimologické aspekty:

- Podíl oběti na vzniku predeliktní situace. I když problematika tzv. viktimogeneze, na níž se často podílí samotná oběť (mluví se o tzv. viktimologickém zavinění), je převážně předmětem zájmu kriminologie, přesto má i kriminalistickou relevanci. Chování oběti při zrodu a v průběhu trestného činu totiž často ovlivní i následné chování oběti v průběhu vyšetřování.
- Vztah mezi obětí a pachatelem. Tento aspekt se odrazí především v genezi trestného činu, a má proto význam především pro kriminologii, nicméně promítá se následně i do procesu objasňování a vyšetřování trestného činu, a proto mu věnuje pozornost i kriminalistika.

Je známo, že v mnoha případech existuje mezi obětí a pachatelem blízký vztah (příbuzenství, manželství, sousedství, nepřátelství apod.), nebo se oběť s pachatelem znají již delší dobu před činem; např. u vražd tomu tak bývá zhruba 80% případů. Toto zjištění má značný kriminalistický význam zejména v situacích, kdy pachatel není ještě znám.

- Podíl oběti na vzniku stop. Oběť ovlivňuje důkazní situace dvěma způsoby: Jednak svým aktivním jednáním vytváří stopy trestného činu (např. oběť znásilnění v sebeobraně zraní pachatele), jednak je sama nositelem stop (na svém těle, oděvu apod.). I v tom druhém případě, kdy role oběti je převážně pasivní,

⁵⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 45-46.

závisí dalekosáhle na jejím chování, zda stopy budou či nebudou využitelné (např. někdy oběť stopy poškodí).

- Podíl oběti na oznamování trestného činu. Aktivita oběti při oznamování trestného činu významně ovlivňuje úspěšnost odhalování a vyšetřování. Protože mnohé trestné činy nelze prakticky vůbec odhalit bez jejího přičinění, sehrává oběť rozhodující roli jako selekční faktor mezi latentní a zjevnou kriminalistou.
- Podíl oběti na vyšetřování. V průběhu vyšetřování se oběť velmi často podílí na dokazování v roli svědka. Kriminalistika proto studuje její účast na výslechu, konfrontaci a rekognici. Ve všech těchto souvislostech jí hrozí nebezpečí sekundární viktimizace, kterému se kriminalistika snaží zabránit.⁵⁸

4.3.4 Kriminalistické učení o stopách

Podle Musila Kriminalistické stopy jsou jedním z hlavních objektů, kterými se kriminalistika zabývá. Zásadním úkolem kriminalistické vědy je proto vymezení geneze kriminalistických stop, vyčlenění kriminalistických stop z rozsáhlé skupiny nejrůznějších změn, jejich přesné pojmenování, rozřídění a formulování jejich místa v kriminalistice.⁵⁹

Kriminalistická stopa je změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka, která:

- příčinně, místně a časově souvisí s vyšetřovanou událostí;
- obsahuje kriminalisticky a (nebo) trestněprávně relevantní informaci;
- je zjiřitelná a využitelná dostupnými kriminalistickými (přírodovědnými, technickými, taktickými) metodami, prostředky a postupy.⁶⁰

Kriminalistická teorie a její jednotliví představitelé formulují zmíněná kritéria často poněkud odlišně, na základních kritériích se však shodují. Za základní kritéria jsou považována následující:

- musí se jednat o změnu, která je v příčinné nebo v jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí,
- existence změny musí trvat alespoň od jejího vzniku do zjištění,

⁵⁸ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 67-68.

⁵⁹ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 53.

⁶⁰ PROTIVINSKÝ, M., KLVANA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2007. s. 14.

- změna musí být dekodovatelná (zkoumatelná) současnými existujícími kriminalistickými metodami a prostředky.

Změny, které nesplňují uvedená kritéria, nejsou kriminalistickými stopami. V kriminalistické praxi se velmi často jedná o případy, kdy nelze alespoň zpočátku rozhodnout, zda nějaká změna je či není kriminalistickou stopou. Typickými případy jsou nálezy daktyloskopických otisků, různých mikročastic, otisků obuvi a pneumatik a další, o kterých nelze na místě rozhodnout, zda souvisejí s kriminalisticky relevantní událostí.⁶¹

Podle Musila kriminalistické stopy nemohou existovat bez svého materiálního nositele. Takovými nositeli jsou v případech stop v neživé a živé přírodě nejrůznější materiální objekty, u stop vytvořených ve vědomí lidí je to šedá kůra mozková se svými psychofyzilogickými procesy. Obsah kriminalistické stopy tvoří kriminalisticky relevantní informace. Tato informace může mít vnější formu (stopa pneumatik, daktyloskopická stopa) a formu vnitřní (složení biologických nebo chemických stop). Každá stopa má svůj kriminalisticko technický a kriminalisticko taktický význam.

- Kriminalisticko technický význam spočívá především v tom, že kriminalistickou stopu lze využít v procesu kriminalistické identifikace a následně tak identifikovat osobu, věc nebo zvíře, které konkrétní kriminalistickou stopu vytvořily. Toto zjištění má zpravidla zásadní význam pro objasnění kriminalisticky relevantní události.
- Kriminalisticko taktický význam spočívá především v tom, že kriminalistická stopa poskytuje informace o osobách, které se podílely na konkrétní události, o jejich činnosti, způsobu provedení činu, jejich fyzických, příp. i psychických schopnostech, předmětu zájmu, způsobu příchodu a odchodu z místa apod. Kriminalisticko taktický význam má vždy každá kriminalistická stopa, a to bez ohledu na její případný kriminalisticko technický význam.⁶²

⁶¹ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 76-77.

⁶² MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 79.

5 Jednotlivé důkazní prostředky z pohledu právního vs z pohledu kriminalistického

Důkazní prostředek je, jak už bylo uvedeno v obecných výkladech, zdroj, z něhož orgán činný v trestním řízení důkazy čerpá (výpovědi osob, věci). Je to určitá forma, jejíž prostřednictvím OČTŘ přímo nabývá potřebných poznatků. Vzniká z ní přímý poznatek, tedy samotný obsah důkazů. Ten je naukou označován jako předmět důkazů, resp. dokazování, jako okolnost důležitá pro trestní řízení, která má být zjištěna a na níž zpravidla přímo nebo nepřímo závisí rozhodnutí ve věci samé.⁶³

Jak již bylo výše uvedeno, tak dle trestního řádu za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. V rámci ohledání orgány činné v trestním řízení zejména vyhledávají stopy trestného činu. Tyto stopy dle kriminalistiky dělíme na materiální a paměťové. Stopy slouží zejména k identifikaci osob a věcí. Z pohledu materiálních stop se jedná například o tyto identifikační metody:

- a) Identifikace podle daktyloskopických stop
- b) Identifikace podle portrétní identifikace
- c) Identifikace podle biologických stop
- d) Identifikace podle odorologických stop
- e) Identifikace podle zkoumání ručního písma
- f) Identifikace podle trasologických stop
- g) Identifikace podle mechanoskopických stop
- h) Identifikace podle zkoumání psacích strojů
- i) Identifikace podle balistických stop
- j) Identifikace podle pyrotechnických stop a další.

Z pohledu paměťových stop se jedná o identifikaci osob a věcí za využití:

- a) Výpovědi
- b) Konfrontace
- c) Rekognice
- d) Vyšetřovacího pokusu
- e) Rekonstrukce

⁶³ CISAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4.vyd. Praha: Linde Praha, a.s., 2006. s. 326-327.

f) Prověrky na místě a další.

Aby bylo dosaženo hlavního z cíle bakalářské práce, konkrétně zjistit, jaké důkazní prostředky jsou regulovány trestním právem procesním a jaké jsou pouze kriminalistické metody a jaký je mezi nimi rozdíl při použití v rámci dokazování trestné činnosti, bude přistoupeno k analýze jednotlivých důkazních prostředků z pohledu právního a kriminalistického.

5.1 Výpověď

Výpověď z pohledu trestněprávního hlediska

Výpověď obviněného § 91 v TŘ

odst. (1) „*Před prvním výsledkem je třeba zjistit totožnost obviněného, dotázat se jej na jeho rodinné, majetkové a výdělkové poměry a předchozí tresty, objasnit mu podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech.*“⁶⁴

§ 92 v TŘ

odst. (1) „*Výslech obviněného se koná tak, aby poskytl pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Obvinění nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo k doznání. Při výslechu je nutno šetřit jeho osobnost.*“

odst. (2) „*Obviněnému musí být dána možnost se k obvinění podrobně vyjádřit, zejména souvisle vylicít skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, uvést okolnosti, které obvinění zeslabují nebo vyvracejí, a nabídnou o nich důkazy.*“⁶⁵

Výpověď svědka

Výpověď svědka je v trestním řízení základním a nejčastějším důkazním prostředkem. Podat zprávu o tom, co určitá osoba vnímala, může jen tato osoba. Svědek je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech, které vnímala svými smysly, tedy viděla, slyšela, bezprostředně vnímala aj. Svědek je nezastupitelnou jinou osobu.⁶⁶

⁶⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 91, odst. 1. s. 166.

⁶⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 92 odst. 1,2. s. 167.

⁶⁶ KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 2. doplňkové vydání. Praha : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005. s. 92.

Výpověď z pohledu kriminalistiky

Výpovědi se rozumí sdělení vyslychané osoby učiněné v průběhu výslechu a zdokumentované podle příslušných právních předpisů. Proces formování výpovědi probíhá v několika etapách:

- získání, shromáždění a zpracování informace,
- fixace, podržení a přepracování informace,
- vybavení a reprodukování informace,
- převzetí, přepracování a procesní podchycení informace vysýchajícím.

Předmětem výpovědi mohou být všechny skutečnosti související s trestným činem nebo jinou kriminalisticky relevantní událostí. Obsah výpovědi získané v průběhu trestního řízení výslechem může být jednak důkazem a jednak informací nedůkazního charakteru.

Metodou získávání výpovědi je výslech. Výslechem v kriminalistice rozumíme kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího. Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. ⁶⁷

5.2 Konfrontace

Smyslem konfrontace je odstranit rozpory v předchozích výpovědích spoluobviněných, svědka a obviněného, svědků navzájem. Tyto osoby jsou před orgánem činným v trestním řízení postaveny v tváři v tvář.⁶⁸

Konfrontace podle trestněprávního hlediska

Konfrontace je obsažena v § 104a v TŘ

⁶⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 327.

⁶⁸ JIRÁKOVÁ, K. *Zvláštní způsoby dokazování – Trestněprávní a kriminalistický pohled*. Brno : Právnická fakulta Masarykovo univerzity obor Teorie a praxe trestního a správního procesu Katedra trestního práva., 2018 [cit. 2019-11-18]. s. 18. Dostupné z WWW. https://is.muni.cz/th/qngn0/BP_453660.pdf

odst. (1) „Jestliže výpověď obviněného v závažných okolnostech nesouhlasí s výpovědí svědka nebo spoluobviněného, může být obviněný postaven svědkovi nebo spoluobviněnému tváří v tvář.

odst. (2) Jestliže výpověď svědka nesouhlasí v závažných okolnostech s výpovědí obviněného nebo jiného svědka, může být svědek postaven obviněnému nebo jinému svědkovi tváří v tvář.

odst. (3) Konfrontace se může provést až poté, kdy každá z osob, jež mají být konfrontovány, byla již dříve vyslechnuta a o její výpovědi byl sepsán protokol. Při konfrontaci se vyslychaná osoba vyzve, aby druhé osobě vypověděla v přímé řeči své tvrzení o okolnostech, v nichž výpovědi konfrontovaných osob nesouhlasí, popřípadě, aby uvedl další okolnosti, které s jejich tvrzením souvisejí a o kterých dosud nevypovídala. Osoby postavené tváří v tvář mohou si klást vzájemně otázky jen se souhlasem vyslychajícího.“

odst. (7) „Konfrontace se zásadně provádí jen v řízení před soudem; před podáním obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu lze konfrontaci provést jen výjimečně, pokud lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky.“⁶⁹

Konfrontace podle kriminalistiky

Konfrontace je metodou kriminalistické praxe, podstatou je postavit dříve vyslychané osoby tváří v tvář za účelem odstranění rozporu v předchozích výpovědích, případně získání nových důkazů (svědek si vybaví nové skutečnosti v důsledku konfrontace). Z taktických důvodů je konfrontace v praxi prováděna pouze mezi dvěma osobami, důvodem je náročnost této metody. Probíhá buď mezi dvěma obviněnými, dvěma svědky nebo mezi svědkem a obviněným. Výjimkou bude svědek, jehož totožnost je utajována a účast mladistvého při konfrontaci, tato omezení jsou upravována zákonem.⁷⁰

Samotné provedení konfrontace je směřováno do řízení před soudem, v přípravném řízení lze konfrontaci použít, pokud stejného cíle nelze dosáhnout jinak a je předpoklad, že provedená metoda výrazným způsobem přispěje k objasnění věci. V průběhu

⁶⁹ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 104a odst. 1-7. s. 169.

⁷⁰ JIRÁKOVÁ, K. *Zvláštní způsoby dokazování – Trestněprávní a kriminalistický pohled*. Brno : Právnická fakulta Masarykovo univerzity obor Teorie a praxe trestního a správního procesu Katedra trestního práva., 2018 [cit. 2019-11-18]. s. 18. Dostupné z WWW. https://is.muni.cz/th/qngn0/BP_453660.pdf

vyšetřování může být konfrontace použita za podmínek, kdy konfrontované osoby byly předem vyslechnuty za stejného procesního postavení (svědek v postavení svědka, obviněný v postavení obviněného), výpovědi osob si odporují v závažných okolnostech a provedením konfrontace se předpokládá významné objasnění věci. 71

5.3 Rekognice

Rekognice je zvláštní procesní úkon záležející ve znovupoznání osob nebo věcí s cílem určit jejich totožnost.72

Rekognice podle trestněprávního hlediska

Rekognice je obsažena v § 104b v TŘ

odst. (1) „*Rekognice se koná, je-li pro trestní řízení důležité, ale podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněná.*

odst. (2) *Podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali, a o znacích nebo zvláštностech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat. Osoba nebo věc, která má být poznána, jim nesmí být před rekonstrukcí ukázána.“73*

Má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému, obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Jestliže osoba má být poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi. Není-li možno ukázat osobu, která má být poznána, rekognice se provede podle fotografie, které se předloží podezřelému, obviněnému, svědkovi s obdobnými fotografiemi nejméně tří dalších osob. Po provedení rekognice se podezřelý, obviněný nebo svědek vyslechnou znovu, je-li třeba odstranit rozpor mezi jejich výpovědi a výsledky rekognice.74

71 JIRÁKOVÁ, K. *Zvláštní způsoby dokazování – Trestněprávní a kriminalistický pohled*. Brno : Právnická fakulta Masarykovo univerzity obor Teorie a praxe trestního a správního procesu Katedra trestního práva., 2018 [cit. 2019-11-18]. s. 18. Dostupné z WWW. https://is.muni.cz/th/qngn0/BP_453660.pdf

72 KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 2. doplňkové vydání. Praha : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005. s. 97

73 Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění § 104b odst. 1,2. s. 169-170.

74 MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 97.

Rekognice podle kriminalistiky

Rekognice je samostatnou metodou kriminalistické praktické činnosti, spočívající v opětovném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění objektu. Používá se v případech, kde je nutno ztotožnit osobu, zvíře nebo věc kdy existuje osoba, která v souvislosti s vyšetřovanou událostí ztotožňovaný objekt vnímala a v její paměti zůstal zachován myšlenkový obraz tohoto objektu. Rekognice je zvláštní formou identifikace a její podstatou je znovupoznání. Za zvláštnosti formy identifikace znovupoznání (oproti identifikaci znalecké) lze považovat zejména:

- nezastupitelnost subjektu identifikace (subjektem může být pouze osoba, která předváděný objekt v minulosti vnímala),
- ztotožňujícími objekty jsou paměťová stopa dříve vnímaného a momentální vjem předváděných objektů,
- neopakovatelnost úkonu poté, co poznávající osoba již jednou identifikovala ztotožňovaný objekt, neboť vedle již existující paměťové stopy ztotožňující objektu se při rekognici vytváří nový myšlenkový obraz předvedeného objektu, který může sugestivně ovlivnit znovupoznání při rekognici opakované.

Pro taktiku provedení rekognice platí základní pravidla:

1. Ztotožňovaný objekt je předváděn spolu s několika dalšími připranými objekty, výjimky z tohoto pravidla je identifikace mrtvoly, které se vždy ukazuje samostatně.
2. Přibrané objekty musí být druhově shodné se ztotožňovaným objektem.
3. Ztotožňovaný objekt a přibrané objekty se předvádějí zpravidla současně ve skupině; výjimka se připouští např. u nemovitých věcí (stavení apod.), které se ukazují postupně.
4. Je-li v téže trestní věci identifikováno několik objektů, je třeba uskutečnit postupně několik rekognic tak, aby ve skupině mezi přibranými objekty byl předváděn jen jeden ztotožněný objekt.
5. Po ukončení vlastního aktu znovupoznání se poznávající osoba vyslechne ke znakům, podle kterých znovu poznala předvedený objekt. ⁷⁵

⁷⁵ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 345-350.

5.4 Vyšetřovací pokus

Vyšetřovací pokud podle trestněprávního hlediska

Vyšetřovací pokus je obsažen v § 104c v TR

odst. (2) „*K provedení vyšetřovacího pokusu se nepřistoupí, jestliže to je vzhledem k okolnostem případu nebo osobě podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka nevhodné nebo lze-li účelu vyšetřovacího pokusu dosáhnout jinak.*

odst. (3) *K vyšetřovacímu pokusu, který je prováděn v přípravném řízení, musí být přibrán alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněná, ledaže by nemožnost zajistit její přítomnost při vyšetřovacím pokusu zmařila jeho provedení.*

odst. (4) *K úkonům, které souvisejí s vyšetřovacím pokusem, nesmí být podezřelý, obviněný, poškozený nebo svědek, který má právo odepřít výpověď žádným způsobem donucován.“⁷⁶*

Vyšetřovací pokus podle kriminalistiky

Jedním z procesních úkonů, který se využívá v procesu odhalování a vyšetřování trestné činnosti je vyšetřovací pokus. Vyšetřovací pokus se koná, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, popřípadě zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení. Vyšetřovacím okusem se pozorováním za uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínek zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, zda se určitá skutečnost, která je významná pro trestní nebo přípravné řízení stala nebo mohla stát, nebo naopak, zda skutečnost důležitá se nestala nebo nemohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek. Vyšetřovací pokus se zaměřuje jednak na zjištění možnosti vnímání určité události nebo jevu, jednak na ověření možnosti provedení určitého činu, a to zpravidla v určité době, na určitém místě, ze strany určité osoby a za určitých podmínek.

Zvláštnosti vyšetřovacího pokusu:

- vyšetřovací pokus probíhá za podmínek, za kterých proběhla kriminalisticky relevantní událost,

⁷⁶ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 104c odst. 2,3,4. s. 170.

- jeho účinky jsou očividné, registrované pouhými smysly, bez potřeb přístrojů, složité analýzy nebo zvláštní znalosti,
- objektem vyšetřovacího pokusu jsou jednotlivé okolnosti kriminalistiky významné události,
- vyšetřovací pokus musí být uskutečněn v souladu s procesními normami a profesionální etikou,
- musí být vzat v úvahu i vliv subjektivních faktorů, které mohou významně ovlivnit průběh a výsledky vyšetřovacího pokusu. ⁷⁷

5.5 Rekonstrukce

Rekonstrukce podle trestněprávního hlediska

Rekonstrukce je obsažena v § 104d v TR

odst. (1) „*Rekonstrukce se koná, má-li být obnovením situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.*

odst. (2) *Na postup při rekonstrukci se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.*“⁷⁸

Rekonstrukce podle kriminalistiky

Kriminalistickou rekonstrukcí se rozumí metoda obnovení kriminalisticky významných hmotných objektů, situací a skutkových okolností, nebo jejich podstatných znaků, podle původních zachovalých částí objektu, popisu, fotografií, či jiných údajů s cílem bezprostředního zkoumání těchto objektů. Jako metoda poznání je rekonstrukce založena na zákonech vzájemné souvislosti a podmíněnosti mezi elementy libovolného systému. Na základě těchto zákonitostí lze v procesu odhalování, vyšetřování a předcházení trestným činům rekonstruovat jednotlivé předměty, situace na místě činu, posloupnost jednání nebo průběh události, vnější podobu člověka apod. Rekonstrukce tedy umožňuje vytvoření modelu, který je shodný ve zvolených znacích se zkoumaným originálem.⁷⁹

⁷⁷ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 1147-148.

⁷⁸ Zákon č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)* v posledním znění § 104d odst. 1,2. s. 170.

⁷⁹ PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2001. s. 369.

5.6 Prověрка na místě

Prověřka na místě podle trestněprávního hlediska

odst. (1) „*Prověřka na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.*“⁸⁰

Prověřka na místě podle kriminalistiky

Prověřka na místě je úkon, při kterém před tímto úkonem vyslechnutá osoba (obviněný, podezřelý, svědek) ukazuje místa a objekty bezprostředně související s vyšetřovaným trestným činem, popisuje nebo demonstruje určitou činnost, o které před tímto úkonem vypověděla, za účelem porovnání zjištěných skutečností s reálným stavem na místě a získání nových faktů nebo zjištění nových důkazů. Prověřka na místě se obvykle provádí na místě spáchání trestného činu, na místě nálezu určité věci, místo uchování listinných a jiných věcných důkazů, může jím být také místo, kde j zapotřebí ověřit výpověď zákonem vyjmenovaných osob, kde je potřebné ověřit slyšitelnost nebo viditelnost apod.⁸¹

5.7 Pachová identifikace pomocí psů

Pachová identifikace pomocí psů pouze z pohledu kriminalistiky

Vzhledem k tomu, že se v současnosti pro identifikaci osob podle pachových stop nejvíce využívají služební psi, byly vytvořeny podmínky a metodika pro maximální objektivizaci práce služebního psa. Tato metodika je známá jako metoda pachových konzerv. Porovnání pachů z pachových konzerv provádí pes v uzavřené místnosti za přesně stanovených podmínek s vyloučením rušivých vlivů. Speciálně vycvičený pes je schopen označit shodné pachy dvou objektů z většího souboru v několika variantách, a to buď dvou pachových konzerv nebo pachové konzervy a osoby nebo pachové konzervy a předmětu.⁸²

V současnosti jsou pachové stopy nejčastěji zajišťovány na speciální snímač. I když jde o relativně jednoduchou metodu, jsou výsledky zajišťování velmi dobré. Speciální snímač je tvořen sterilní bavlněnou tkaninou, která se přiloží na místo předpokládané

⁸⁰ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) v posledním znění § 104e odst. 1. s. 170.

⁸¹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 177.

⁸² STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 177.

pachové stopy. Podle charakteru tohoto místa se snímač pouze přiloží nebo se kolem místa ovine apod. Snímač se překryje hliníkovou folií. Pachová stopa se zachytí ve snímači a alobal zabrání jejímu úniku do okolního vzduchu. Snímač se ponechá na místě zpravidla asi 20 minut. Po této době se snímač odstraní a uzavře se do sterilní skleněné nádoby,⁸³ označí se štítkem s popisem sejmutí – tím vznikne „pachová konzerva“.

Pachové konzervy jsou trvanlivé a lze je opakovaně použít pro označení podezřelé osoby psem. Trvanlivost se uvádí zpravidla cca 1 rok. Pes provádí pachovou zkoušku opakovaným porovnáním mezi sedmi různými pachovými konzervami, jejichž pořadí se změní, a které musí být odebrány osobám podobného etického původu. Rozmístění pachových konzerv nesmí být pes ani osoba vedoucí psa přítomni. Využívání služebních psů pro účely zkoumání a vyhodnocování pachových stop je typická subjektivní metoda. Pes při ní postupně očichává předložené stopy, hodnotí je ve svém vědomí a stanoveným způsobem označí shodné pachové stopy. Metodu lze poněkud objektivizovat tím, že se k šíření úlohy využije několika služebních psů a několikrát se změní podmínky pro jejich práci.⁸⁴

Metoda pachové identifikace není přímo regulována trestním řádem, i když můžeme vycházet z definice dle § 89 odst. 2 TŘ, kde je stanoveno: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci,*“ Tedy za důkaz by měl být považován i výsledek pachové identifikace. V praxi je situace taková, že soudci těmto stopám přikládají význam nepřímé stopy (indicie), což znamená, že pouze na základě pachové stopy nemohou rozhodnout o vině. Pokud je ale pachová stopa součástí dalších nepřímých důkazů a tvoří s nimi logický kruh, tak je tato stopa využita pro rozhodnutí ve věci samé.

5.8 Detektor lži

Detektor lži pouze z pohledu kriminalistiky

Ve všech uvedených případech lze nalézt racionální jádro, které je tvořeno běžnými fyziologickými reakcemi organismu na vnější podněty. Pro člověka je přirozené mluvit pravdu, a tak při lhaní vzniká v jeho psychice emoční napětí, které způsobí změny ve fyziologických hodnotách, projevujících se na periférii lidského organismu. Emoce vyjadřují poměrně široký pojem. Ve skutečnosti lze uvést, že odrážejí náš duševní stav, náladu, náš subjektivní vztah k vnějšímu světu. Vytvářejí se z pocitu příjemného a

⁸³ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C.H. Beck, 2004. s. 188.

⁸⁴ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. s. 177-179.

nepříjemného a jsou vyjadřovány takovými slovy, jako radost, smutek, lítost, hněv. Fyziologickými změnami jsou potom např. změny dechové a tepové frekvence, zvýšení nebo pokles krevního tlaku, rozšíření zorniček, začervenání obličeje. Některé tyto změny se projevují na povrchu lidského organismu a je možno je přímo sledovat, jiné probíhají uvnitř organismu a jsou zjistitelné pouze pomocí přístrojů.⁸⁵

Fyziodetekční vyšetření je prováděno pomocí dvou metod, a to metod polygrafického testování a metody hlasové analýzy. Je to úkon, při kterém se sledují a zaznamenávají fyziologické hodnoty a jejich změny na periférii lidského organismu a současně se snímá a registruje svalové chvění v hlase osoby. Obě metody se provádějí souběžně. Cíle fyziodetekčních vyšetření mohou být různé. Jde především o ověřování pravdivosti výpovědi vyšetřované osoby, o odhalení její účasti na spáchání trestného činu, ale i o určení její role, o stanovení taktiky vyšetřování, o nalezení věcných důkazů, nástrojů použitých při pátrání trestné činnosti, předmětů z trestné činnosti pocházejících, ale také o eliminaci nezúčastněných osob z okruhu podezřelých.⁸⁶

Hlavními aktéry fyziodetekčního vyšetření jsou vyšetřovaná osoba a osoba provádějící vyšetření. Vyšetřovací osobou může být pouze pracovník s vysokoškolským vzděláním a příslušnou zkušeností a praxí v provádění fyziodetekčního vyšetření. Fyziodetekčnímu vyšetření se mohou podrobit pouze osoby duševně, somaticky a psychicky zdravé, u kterých emoční a fyziologická reakce odpovídají normálu. Osoba musí být schopná odlišit lež od pravdy a uvědomovat si následky odhalení lži. Testy využívané v rámci fyziodetekčního vyšetření rozumíme určitý soubor otázek, které mají být formulovány tak, aby na ně bylo možno odpovídat jednoznačně „ano“ nebo „ne“. V praxi se při sestavování série obvykle tvoří 10-15 otázek. Podle jejich obsahu jde o otázky kritické, kontrolní, relevantní a irelevantní.⁸⁷

Po ukončení fyziodetekčního vyšetření se provádí hodnocení získaných grafických záznamů. Odborník je schopen z tvarů a průběhu jednotlivých křivek určit, která z registrovaných reakcí obsahuje znaky svědčící o tom, že daná konkrétní otázka je pro vyšetřovanou osobu kritická. Vyhodnocení z předpokladu, že kritická otázka vyvolává u osoby mluvící nepravdivě, změny ve snímaných hodnotách. Tyto změny mají vliv na

⁸⁵ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 161-162.

⁸⁶ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 166.

⁸⁷ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 168.

průběh křivky registrované přístrojem a obvykle odpovídají svou hodnotou aktivaci, která nastává při pochybnostech nebo neklidu. Těmto změnám říkáme symptomy lži.

Výsledky zjištěné vyhodnocením záznamů polygrafů a hlasového analyzátoru jsou formulovány do „ Zprávy o provedení a výsledku fyziodetekčního vyšetření“. Zpráva obsahuje popis průběhu vyšetření, informaci o zdravotní anamnéze vyšetřované osoby, popřípadě poznámku o dalších skutečnostech zjištěných během vyšetřování. Dále obsahuje popis reakcí v odpovědích na pokládané otázky, ve kterých byly zjištěny atypické reakce. ⁸⁸

O kriminalistické metodě vyšetření na detektoru lži platí to samé, co o pachové identifikaci. Taktéž se jedná o kriminalistickou metodu, kterou explicitně trestní řád nezmiňuje, ale pouze sloužit jako nepřímý důkaz. Pokud společně s dalšími důkazy tvoří ucelený logický celek, tak k ní soudy přihlíží při rozhodování o vině.

⁸⁸ MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. s. 172.

6 Výzkum

V praktické části, tedy ve výzkumu, bylo uskutečněno šest řízených rozhovorů s příslušníky Policie ČR, přičemž každý byl z jiného oddělení. Tímto výběrem respondentů bylo pokryto široké spektrum pracovní činnosti u Policie ČR. Skutečností je, že každý z respondentů se zabývá odhalováním trestné činnosti, ale z jiné pozice. Policisté byli vybráni, protože musí ex offo vést trestní řízení, tedy i dokazování, a tím mají s využitím důkazních prostředků velmi dobré zkušenosti.

Před samotným rozhovorem byla respondentům položena otázka, zda jejich jména mohou být zveřejněna v bakalářské práci. Jan Komárek, Pavel Chytra a Martina Kopecká souhlasili, že mohou být uvedeni. Další tři si to již nepřáli. Řízené rozhovory byly provedeny v měsíci únoru 2020 v časovém rozmezí čtrnácti dnů.

Jako metoda bylo použito dotazování a jako technika sběru dat řízený polostrukturovaný rozhovor. Všem byly položeny stejné otázky ve stejném pořadí. Smyslem prvních třech otázek bylo zjistit délku služby u Policie ČR, dále jaké postavení v Policii ČR zastávají a jakou konkrétně vykonávají činnost. Ostatní otázky byly již směřovány konkrétně ke druhům, významu a četnosti použití těch kterých důkazních prostředků (výsledky viz tabulka níže).

Výsledky odpovědí bylo operacionalizováno a poté vloženo do tabulky. Někteří se se svými odpověďmi ztotožňovali. Nejčastější odpovědi na otázky od respondentů byly sečteny, zapsány do tabulky a podle toho bylo zjištěno, kolik dotazovaných na danou otázku odpovědělo stejně (viz Příloha I.).

Otázky	Nejčastější odpověď	Vyhodnocení a počet odpovědí*
1. Které důkazní prostředky se nejčastěji používají v praxi?	Nejčastěji se využívá výslech osob.	6
2. Které identifikační (kriminalistické) metody si myslíte,	Daktyloskopie, biologie a DNA.	6

že jsou nejpoužívanější?		
3. Jak často je v praxi používaná metoda pachové identifikace psů?	Používá se minimálně až velice omezeně.	4
4. Jaký význam pro dokazování má metoda pachové identifikace pomocí psů?	Objasňování případů, nepřímý důkaz.	4
5. U objasňování jakých případů je nejčastěji používána metoda pachové identifikace pomocí psů?	Používá se u násilné a majetkové trestné činnosti.	3
6. Je v praxi používán jako důkazní prostředek detektor lži, a pokud ano, jak často?	Detektor lži se využívá velice málo, anebo se s ním nikdy neseťkali.	6
7. Pokud je využíván při dokazování detektor lži, jaký má význam pro dokazování?	Objasňování případů.	5
8. Pokud je využíván při dokazování detektor lži, tak u	Nejzávažnější trestné činy, násilné trestné činy.	6

objasňování jakých případů zejména?		
--	--	--

*Kolik ze šesti respondentů se shodlo na stejné či nejčastější odpovědi.

Tabulka č. 1: Vybrané otázky a odpovědi z řízených rozhovorů.

7 Diskuse

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit, jaké důkazní prostředky jsou regulovány trestním právem a jaké jsou pouze kriminalistickými metodami a také, jaké jsou mezi nimi rozdíly při použití v rámci dokazování trestné činnosti. Na základě analýzy literárních zdrojů bylo zjištěno, že existuje velké množství důkazních prostředků, které jsou regulovány právem. Patří mezi ně především výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení, ohledání, dále konfrontace, rekognice, prověrka na místě, vyšetřovací pokus, výslech a rekonstrukce. Jsou tu ale také důkazní prostředky, které jsou posuzovány jen z hlediska kriminalistického. Jedná se o metodu pachové identifikace pomocí psů a detektoru lži. Ani jeden z těchto důkazních prostředků není regulována trestním právem a oba současně jsou považovány za nepřímý důkaz, a tak nelze na základě pouze těchto dvou rozhodnout o vině. Avšak i když se jedná o nepřímé důkazy, tvoří s dalšími důkazy ucelený a logický celek a soudy k nim tak přihlíží při rozhodování o vině.

Vedlejším cílem bylo zjistit, jaké důkazní prostředky jsou nejvhodnější pro řešení různých kriminalistických situací. Výzkumem bylo zjištěno, že nejčastěji se v praxi jako důkazní prostředek používá výslech. Dále mezi nejčastěji využívané identifikační (kriminalistické) metody patří zejména daktyloskopie, biologie a DNA.

Metoda pachové identifikace psů není tak často využívána, záleží na tom, kde mají dostatek psů, aby tuto metodu v daném regionu mohli provádět. Přičemž význam určitě má, a to hlavně při objasňování případů násilné a majetkové trestné činnosti. Nejčastěji se tato metoda používá také při hledání určitého pachatele nebo dané věci a bylo zjištěno, že se může vyskytovat i u násilné trestné činnosti. Tento důkaz však má pouze hodnotu nepřímého důkazu.

Důkazní prostředek detektor lži je posuzován pouze z pohledu kriminalistiky, protože trestním řádem není regulován. V praxi se s ním příliš neworkuje. Je opravdu využit minimálně a používají jej jen některé regiony. Význam tohoto důkazního prostředku je při objasňování nezávažnějších případů. Bylo zjištěno, že se nejvíce používá u nejzávažnějších trestných činů násilného charakteru. I tento důkazní prostředek má pouze hodnotu nepřímého důkazu.

Závěr

Tato bakalářská práce je zaměřena na důkazní prostředky a dokazování z pohledu trestního práva a kriminalistiky. Smyslem práce bylo zjistit, jaké důkazní prostředky jsou regulovány trestním právem a jaké jsou pouze kriminalistickými metodami a jaký jsou mezi nimi rozdíly při použití v rámci dokazování trestné činnosti. Dále bylo smyslem zjistit, jaké důkazní prostředky jsou nejvhodnější a nejčastěji využívány pro řešení různých kriminalistických situací.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. Druhá kapitola teoretické části se zabývá dokazováním a jeho částečnou charakteristikou. Tato kapitola je složena z obecných pojmů dokazování, jako je pojem a cíl dokazování, účel, předmět, rozsah a průběh dokazování. V této kapitole je i uveden pojem důkazního práva a základní zásady dokazování.

Třetí kapitola není až tak rozsáhlá, avšak významná, je zde analyzován důkaz a důkazní prostředek a je i ukázáno, jak se důkazní prostředky mohou rozdělovat.

Ve čtvrté kapitole je rozepsána kriminalistika, jak kriminalistika funguje, jaká je její charakteristika a systém. Jsou zde uvedeny i metody kriminalistiky a také kriminalistické učení, které je o trestném činu, pachateli, oběti a o stopách.

Pátá kapitola se zabývá hlavním cílem práce, a to jednotlivými důkazními prostředky, které jsou porovnávány z pohledu právního a z pohledu kriminalistického. Mezi tyto důkazní prostředky, které jsou regulovány právem, patří výpověď, konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě. Dále jsou uvedeny i dva důkazní prostředky, jako je metoda pachové identifikace psů a detektor lži, které jsou porovnávány pouze z hlediska kriminalistického, protože trestní řád tyto metody neupravuje.

Šestá kapitola se věnuje praktické části, tedy výzkumu, jehož cílem bylo zjistit, jaké důkazní prostředky jsou nejvhodnější použity při řešení různých kriminalistických situací. Výzkum probíhal na základě řízených rozhovorů, při kterých byly zodpovězeny připravené otázky. V této kapitole je podrobně popsáno, jak výzkum probíhal, jak byli vybíráni respondenti a také jak jsou vyhodnoceny odpovědi. Sedmá kapitola je poslední kapitolou, která navazuje na samotný výzkum v praktické části.

Práce mi přinesla více informovanosti o daném tématu, tedy o důkazních prostředcích a dokazování z pohledu kriminalistiky a trestního práva. Ukázala mi, jak dokazování může probíhat, jako účel, cíl a další faktory. Práce mi také pomohla ukázat,

jak se důkazní prostředky mohou členit, jak je charakterizovat, a také že důkazní prostředky můžeme porovnávat nejen z pohledu trestněprávního, ale také z pohledu kriminalistického a že některé metody jsou porovnávány jen z hlediska.

Domnívám se, že jsem splnila svůj cíl, který jsem si stanovila v úvodu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2006. 871 s. ISBN 80-7201-594-X
2. FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. 420 s. ISBN 978-80-86708-51-5
3. FRYŠTÁK, M. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vyd. Brno : Masarykovo univerzita, 2015, 822 s. ISBN 978-80-348-5
4. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 532s. ISBN 80-86898-36-9
5. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. 246 s. ISBN 978-80-7201-662-4
6. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. 749 s. ISBN 978-80-7201-641-9
7. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákon a řád. Poznámkové vydání s judikaturou*. 25. vyd. Praha : Linde Praha, a.s., 2007. 916 s. ISBN 80-7201-366-1
8. JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 2. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha : Leges, 2011. 816 s. ISBN 978-80-8721-292-9
9. KRUPKA, V. *Trestní právo procesní*. 2. doplňkové vydání. Praha : ARMEX PUBLISHING s.r.o., 2005. 200 s. ISBN 80-86795-13-6
10. MUSIL, J. a kol. *Kurs trestního práva : Trestní právo procesní*. 2. přepracované vydání. Praha : C. H. Beck, 2003. 1079 s. ISBN 80-7179-678-6
11. MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika : vybrané problémy teorie a metodologie*. 1. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky, 2001. 309 s. ISBN 80-7251-080-0
12. MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplňkové vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9
13. PORADA, V. a kol. *Kriminalistika*. Brno : Akademické nakladatelství CERM s.r.o., 2001. 746 s. ISBN 80-7204-194-0
14. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. 415s. ISBN 80-86898-18-0
15. SVATOŠ, R. *Prevence kriminalisty*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2014. 132s. ISBN 978-80-87472-76-7

16. ŠÁMAL, P. *Trestní řád : komentář 6.*, dopl. a přeprac. vyd. Praha : C.H. Beck, 2008. 1501 s. ISBN 978-80-7400-043-0

Elektronické zdroje

1. VICHLENDÁ, M. *Kriminalistika* [online]. Karviná : Střední odborná škola ochrany osob a majetku s.r.o., 2011 [cit. 2019-11-08]. 418 s. Dostupné z WWW. <https://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>
2. JIRÁKOVÁ, K. Zvláštní způsoby dokazování – Trestněprávní a kriminalistický pohled. Brno : Právnická fakulta Masarykovo univerzity obor Teorie a praxe trestního a správního procesu Katedra trestního práva., 2018 [cit. 2019-11-18]. 67 s. Dostupné z WWW. https://is.muni.cz/th/qngn0/BP_453660.pdf

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní zákon) v posledním znění. In. *Trestní předpisy. Česká republika*. 1961, 463 s.

Seznam zkratek

TŘ – Trestní řád

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 : Vybrané otázky a odpovědi z řízených rozhovorů.

Přílohy

Příloha I. Řízené rozhovory

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku oboru Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě Vysoké školy evropských a regionálních studií. Má bakalářská práce se zabývá tématem důkazní prostředky a dokazování z pohledu kriminalistiky. Cílem práce je zjistit, jaké důkazní prostředky jsou regulovány trestním právem procesním a jaké jsou pouze kriminalistickými metodami a jaká je mezi nimi rozdílnost při dokazování v trestné činnosti. Vedlejším cílem je pak zjistit, jak se používají v praktické části a jaké důkazní prostředky jsou nejvhodnější a nejčastěji používány v různých kriminalistických situacích. Tímto bych Vás ráda požádala o krátký rozhovor, který mi pomůže k cíli mé bakalářské práce. Předem Vám moc děkuji za Váš čas a ochotu.

- 1) Na jakém oddělení pracujete/jste pracoval/a?
- 2) Jaké je/bylo Vaše postavení?
- 3) Jak dlouho vykonáváte/jste vykonával/a tuto činnost?
- 4) Které důkazní prostředky se nejčastěji používají v praxi?
- 5) Které identifikační (kriminalistické) metody si myslíte, že jsou nejpoužívanější?
- 6) Jak často je v praxi používaná metoda pachové identifikace pomocí psů?
- 7) Jaký význam pro dokazování má metoda pachové identifikace pomocí psů?
- 8) U objasňování jakých případů je nejčastěji používána metoda pachové identifikace pomocí psů?
- 9) Je v praxi používán jako důkazní prostředek detektor lži, a pokud ano, jak často?
- 10) Pokud je využíván při dokazování detektor lži, jaký má význam pro dokazování?
- 11) Pokud je využíván při dokazování detektor lži, tak u objasňování jakých případů zejména?

Respondent č. 1

První rozhovor, který se uskutečnil, byl s Janem Komárkem, který pracuje ve službě kriminální policie a vyšetřování na úseku Územního odboru České Budějovice, Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje a jeho postavení, tedy pracovní pozice, je vrchní inspektor. V tomto oboru již pracuje 22 let. Jan Komárek souhlasil, že jeho jméno může být uvedeno v bakalářské práci.

Při rozhovoru s Janem Komárkem jsem mu položila jednu z otázek, a to jaké důkazní prostředky jsou nejčastěji používané v praxi, ten mi odpověděl, že se jedná o opravdu široce položenou otázku. Jako důvod uvedl, že rozsah možností použití důkazních prostředků je velice široký v pohledu na to, o jaký druh kriminality se jedná. Nejzákladnějším důkazním prostředkem je výslech. Výslechů je celá řada, výslech poškozeného, svědka, podezřelého, obviněného, kdy každý z výslechů má své náležitosti a specifika. To jsou vše výslechy ve smyslu trestního řádu. Další výslechy jsou pak na základě zákona o Policii ČR. Nezbytnou součástí spisového materiálu a následného důkazního řízení je ohledání místa činu, věci, či osoby s nezbytnou fotodokumentací. V rámci práce s důkazy je pak nedílný postup spočívající ve vyhledávání důkazů, provádění a procesní zajištění důkazů, проверка důkazů, hodnocení důkazů. Ale k samotnému dotazu, z jeho pohledu je nejzákladnější věcí výslech osob.

Co se týče identifikačních (kriminalistických) metod, které jsou nejpoužívanější, tak odpověď byla, že v rámci objasňování dochází k využití všech možných metod k zajištění důkazních prostředků z pohledu odborného zkoumání a zpracování expertíz z částí analýzy dat a zkoumání nosičů dat, balistika, biologie a DNA, daktyloskopie, defektoskopie, elektrotechnika, foto a video, chemie, mechanoskopie, trasologie, technické zkoumání dokladů a písemností, zkoumání ručního písma. Ale v současné době je patrně nejčastěji využívána biologie a DNA.

Pokud jde o metodu pachové identifikace pomocí psů a jeho časté využívání, tak v současné době z pohledu zdejšího krajského ředitelství se využívá velice omezeně, a to patrně i v rámci celé České republiky. Otázka na metodu pachové identifikace pomocí psů a její význam pro dokazování, mi pan Komárek nebyl schopen nic moc sdělit, protože za jeho kariéru se nasetkal s jediným případem, který by měl stěžejní informaci pocházející z pachové identifikace. Až do současné doby se u žádného případu nasetkal s tím, že by ho potřeboval. Nejčastěji se tato identifikace pomocí psů používá tam, kde se

pravděpodobně pohyboval pachatel a na věci sahal, případně tam, kde se osoba nacházela a jiné důkazní prostředky nelze v rámci šetření využít.

Při otázce na detektor lži a jeho používání jsem se dozvěděla, že se pan Komárek za svoji kariéru nikdy s detektorem lži neseťkal a ani neví o nikom, kdo by v jeho okolí toto používal. Ale jestliže je využíván, tak si myslí, že bude patřit k objasňování případů u nejzávažnějších trestných činů s nejvyšší trestní sazbou jako trestné činy proti životu a zdraví nebo činy v sexuální oblasti a další.

Respondent č. 2

Druhý rozhovor byl realizován s příslušníkem katedry Kriminalistiky a forenzních věd, bohužel si nepřál, abych uváděla jeho jméno do bakalářské práce. Tuto práci vykonává již 18 let.

Nejčastěji se využívá důkazní prostředek výsledků a z identifikačních (kriminalistických) metod jsou nejčastěji používány daktyloskopie, biologie a metody portrétní a rekognice.

Dotazovaný uvedl, že význam pro metody pachové identifikace pomocí psů záleží na právní akceptaci a na druhu metody a také že to záleží na různé lokalitě, kde mají dostatek psů a mohou je tak využívat. Nejčastěji si však myslí, že se využívá v násilné trestné činnosti.

Detektor lži se využívá, ale je využíván velice málo a výjimečně, ale jeho důsledek je málo relevantní. Detektor lži se využívá při dokazování u objasňování případů, kde je posuzována věrohodnost různých výpovědí, nejde přesně specifikovat, kde by mohl být užitečný, ale domnívá se, že by se mohl uplatit u nejzávažnějších trestných činů.

Respondent č. 3

Třetí rozhovor proběhl s Pavlem Chytrou, který má postavení jako komisař. Pracuje na oddělení SKPV, 1. oddělení obecné kriminality Územního odboru České Budějovice. V této činnosti pracuje 29 let a z toho 10 let na SKPV. Pavel Chytra mi dal souhlas ke zveřejnění jeho jména do bakalářské práce.

Nejčastěji používané důkazní prostředky v praxi nelze konkrétně definovat z důvodu, že každý případ, každý druh trestné činnosti je jiný. Důkazní prostředky např. u krádeže

(obecně) jsou jiné než např. u kyber kriminality, hospodářských TČ nebo u kriminality týkající se dětí. V případě, že by měl konkretizovat, tak by zde patřil výslech osob. Identifikační (kriminalistické) metody opět nelze tak jednoduše určit a jak zmínil, každý druh kriminality a každý případ nelze společně srovnávat. Nejčastěji by ale řekl, že se používá daktyloskopie, biologie a DNA.

Metoda pachové identifikace pomocí psů, jsou cca 2 roky zpět, kdy se ve veřejných sdělovacích prostředcích objevila diskuze o věrohodnosti používání pachové identifikaci osob. V rámci této veřejné diskuze přijalo Policejní prezidium řadu změn, kdy došlo ke změně pokynu policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci osob, který řeší celou věc. Jako jedna změna je, že srovnávání pachových konzerv provádí na sobě nezávislí dva psi. V současné době i z důvodu materiálně technického zařízení se tato metoda používá v praxi minimálně. Význam metody pachové identifikace pomocí psů v rámci dokazování slouží jako jeden z mnoha nepřímých důkazů. U objasňování různých případů u metody pachové identifikace pomocí psů neví, jak tato metoda v současné době využívána, tak mi nemohl na otázku odpovědět.

S detektorem lži se pan Chytra nikdy nesešel, takže nemohl říci, jestli se používá a jak často. Přičemž si myslí, že detektor lži a jeho význam není hlavním důkazním prostředkem. Jak už dotazovaný uvedl, nikdy se s detektorem nesešel, přesto se domnívá, že by se mohl používat při objasňování některých případů, a to u násilných trestných činů jako jsou vraždy, ublížení na zdraví, znásilnění a další.

Respondent č. 4

Čtvrtý rozhovor byl realizován s příslušníkem Odboru zvláště závažné hospodářské trestné činnosti ÚOKFK Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality. Dotazovaný tuto činnost vykonává již přes 20 let, a to jako vrchní komisař. I v tomto případě si dotyčný přál být v anonymitě.

Nejčastěji se používá výslech svědků, listinné a věcné důkazy a znalecké posudky jako důkazní prostředky v praxi. Mezi nejpoužívanější identifikační (kriminalistické) metody patří daktyloskopie, biologie a DNA.

Dotyčný mi odpověděl, že s metodou pachové identifikace pomocí psů se nikdy nesešel. Význam má jako jedna z metod identifikace osob. Problém je již v tom, že v současné době je často metoda rozporována, neboť i sebelepší pes je pořád pouze zvíře

a může mít své vrtochy. Objasňování případů metodou pachové identifikace psů se nejčastěji používá u majetkové trestné činnosti.

Detektor lži se používá, ale pouze okrajově, nemá stoprocentní verifikovatelnost. Spíše se směřuje na podporu tvrzení jednotlivých stran. Detektor lži je v podstatě nepřímým důkazem, neboť člověk s výcvikem či psychosociální poruchou osobnosti detektor snadno oklame. Dotazovaný si myslí, že detektor lži se používá u objasňování případů zejména v oblasti obecné trestné činnosti, násilné či majetkové.

Respondent č. 5

Pátý rozhovor byl uskutečněn s Martinou Kopeckou, která pracuje na oddělení hospodářské kriminality Obvodního ředitelství na Praze IV. Její postavení na oddělení je komisař, vyšetřovatel. Tuto činnost již vykonává 6 let. Paní Kopecká mi dala souhlas k tomu, že její jméno můžu zveřejnit v této práci.

Nejčastěji využívanými důkazními prostředky je dle paní Kopecké výpověď svědků, poškozených i obviněných. Jako identifikační (kriminalistické) metody se nejvíce používají všechny, ale nejčastěji je využívána metoda kriminalistická biologie, DNA, ale také i odorologie, mechanoskopie.

Metoda pachové identifikace se používá minimálně. Sice pracuje v této činnosti jen krátce, ale nemyslí si, že by se používala často. Záleží také na tom, kolik je psů v regionu, aby metodu pachové identifikace mohli používat. Význam má hlavně u objasňování případů, ale také může sloužit jako nepřímý důkaz. Nelze mít jen tento důkazní prostředek a rozhodovat podle něj. Nejčastěji se může objasňovat u případů vražd, znásilnění, krádeže vloupáním.

Co se týče detektoru lži, tak je to stejné jako u metody pachové identifikace pomocí psů. Dotazovaná mi sdělila, že si myslí, že detektor lži se používá výjimečně, přičemž je to jen její domněnka, protože se s detektorem lži nikdy nesešla. Může se tak používat u objasňování případů, což je jeho význam pro dokazování. U objasňování případů při dokazování detektoru lži je pravděpodobné, že se může využívat u násilných a mravnostních trestných činů.

Respondent č. 6

Poslední rozhovor proběhl s příslušníkem, který má ve své profesi postavení komisaře, jeho činnost je na oddělení SKPV, 1. oddělení obecné kriminality Územního odboru České Budějovice. V tomto postavení pracuje již 25 let.

Všechny důkazní prostředky použity v praxi jsou důležité a používají se všechny stejně, ale výpověď osob se používá nejčastěji. U identifikačních (kriminalistických) metod mi dotyčný sdělil, že v praxi se opět používají úplně všechny metody a nelze říct, která z metod je více využita. Ale jestliže by měl říct alespoň jednu, tak to bude daktyloskopie.

S metodou pachové identifikace pomocí psů se dotazovaný nikdy nesešel, a proto si myslí, že se používá omezeně. Ačkoliv metoda pachové identifikace pomocí psů má svůj význam a to pro objasňování případů. U objasňování případů se této metody nejčastěji využívá při hledání určitého pachatele nebo věci.

S detektorem lži se dotyčný setkal pouze jednou, a proto si také myslí, že se tento důkazní prostředek často nepoužívá. Detektor lži slouží k tomu, aby byly jednotlivé případy objasněny, ale jak metoda pachové identifikace psů, tak detektor lži nejsou stoprocentní, a tak jsou tyto dva důkazní prostředky považovány za nepřímé důkazy. Detektor lži, se používá k objasňování případů u nejzávažnějších trestných činů.